

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jhr. Arkivar Rasch med Tak
Assistance i det forlybne Aar
og Ønsket om et godt Nytaar
fra Gordon Norrie

J. W. G. Norrie

Løjtnant Voldbyes breve

fra 1864

SÆRTRYK AF SØNDERJYSKE ÅRBØGER 1961

Løjtnant Voldbyes breve fra 1864

Ved *J. W. G. Norrie*

Efterfølgende breve er skrevne hjem under krigen 1864 af sekondløjtnant Viggo Theodor Voldbye. Han var født den 1. september 1839 i København som søn af underlæge ved borgervæbningen Frederik Ludvig Voldbye og hustru Ida Florentine Schrenz. Hans fader var oprindelig blevet sat i håndværkerlære i Horsens, men tog til København, da han var udlært, og blev som barbersvend optaget på kirurgisk akademi, der under hans studietid blev forenet med medicinsk fakultet således, at han ved sin embedseksamen blev cand. med. & chir. Moderens fader var regimentstambur, og den unge Voldbye havde arvet store musikalske evner, han spillede fortrinligt klaver og sang udmærket.

Foruden ham var der et stort antal børn i familien, og da de omtales i brevene, bør de nævnes her. Hans ældste broder Ludvig var landmand og gift med Frederikke Dithmer, hvis familie Voldbye havde megen forbindelse med. De yngre søskende var Adolph, 21 år og senere tandlæge, Frederik, 19 år og senere dyrlæge, Ida 17, Emilie 16, Marinus 15, Emma 12 og Agnes 9.

Viggo Voldbye blev kadet 1856, 1858 sekondløjtnant. Efter afgang fra landkadetakademiet blev han ansat ved 18. bataljon, der ved mobiliseringen den 1. december 1863 formeredes som 18. infanteri-regiment på 2 bataljoner. Hans kompagni, 2., indgik i 1. bataljon, der 13. december afgik til Sydslesvig for at bevogte Ejderkanalen fra Kielerfjord til Schirnaue.

1.

Svendborg. Decb. 1863.

Kjære fader!

Førend jeg havde ventet det, tilbyder der sig allerede lejlighed til at skrive et par ord i al hast. Vi krøb som snege til Korsør

*Sekondløjtnant
V. T. Voldbye,
fulden 15. marts 1864
i skanse 2.*

og kom der hen kl. henad 11 vel at mærke uden at holde ved mellemstationerne, så du kan tænke, det gik langsomt, og kjedeligt; thi sove kunne jeg ikke og i den coupe, hvor jeg sad, var ikke muntert just. I Korsør fik vi den behagelige efterretning, at kun halvdelen af os kunne komme afsted strax. Jeg hørte til den anden halvdeel, som maatte staa og vente til henad kl. 2. Vi kom da ombord paa Hekla og kom kl. 7,30 hertil Svendborg. Forøvrigt var det en ganske behagelig seilads, da veiret var ret godt. Vi spiste til middag i officerernes messe, og nu er capt. Schou og jeg indkvarterede i hotellet heri byen.

Imorgen tidlig kl. 6 stille vi til afreise. Vi gaee da til Eckernförde og derfra marcherer vi vist nok op i Angeln, hvor vi foreløbig skulle ligge i cantonnement.

godt paa gled; jeg spillede 4hændig med dem, de sang og alt var meget gemytligt, men de skammede sig formentlig ogsaa dygtigt over, at naturen saaledes var gaaet over optugtelsen, thi den næste dag saa vi dem slet ikke.

Næste formiddag stillede vi kl. 11 i gaarden, hvor jeg laae, og stode der til kl. 3,30; da afmarcherede vi sydpaa, atter gjennem Eckernförde og henad Kiel til, til en by, der hedder Gettorf; det var en drøi march, ikke saa meget for mig selv, som for folkene, og vanskeligst var det at holde humeur i dem, thi de havde slet ikke faaet noget at spise den hele dag, og slet veir havde vi og til-lige jo en lang march. Vi kom først i qvarter kl. 10 om aftenen. Jeg maatte selv gaae og synge her mellem folkene, og det hjalp lidt henad slutningen; skulle vi have gaaet $\frac{1}{2}$ miil til, er jeg vis paa, at vi ikke havde faaet halvdelen med; hvert øjeblik var der nogle, der kastede sig i grøften og erklærede, at de ikke kunne gaae længere, men det fik jo ikke hjælpe, de maatte jo afsted. Vi laae saa i Gettorf den nat og marcherede videre nu i morges om-trent 1 miil meere sydpaa, hvor vi nu ere. Jeg ligger med 100 mand paa en stor herregaard, Varleberg, tilligemed lieutn. Helms; vi have det overordentlig godt, jeg, idetmindste i det par timer, vi have været her. Folkene ere ogsaa meget fornøjede; de faar saa meget de ville æde og har meieriet til samlingsstue og hestestalden til sovesal, og leve i det hele brillant. Jeg tænker, vi komme til at ligge her nogle dage; naar vi bare havde en 3de mand til en l'hombre, men vi have $\frac{1}{2}$ miil til den nærmeste offi-ceer, og værten her er naturligvis en slem Wühler; han er meget høflig og sørger godt for os, men uagtet vi strax sendte ham vore visitkort, leve vi dog aldeles afsondret paa vort værelse, hvor vi faar al vor mad (forresten meget god, med viin til) bragt op.

Min adresse er:

18de Infanterie-Regiment. 2dt comp.

Gettorf pr. Eckernförde.

Der er imidlertid flere smaa commissioner, jeg gerne ville bede dig besørge tilligemed støvlerne. Bed Adolph om at sende de bøger med, han veed nok, helst nogle flere, man kieder sig ellers altfor galt.

P.S. De brevpapirer ere altid for smaa, man kan aldrig faae plads nok paa det, jeg skulle da ogsaa fortælle, at jeg her paa

gaarden har i sinde at gjøre et gilde for mine jenser, vi giver dem en stor vaskekieddel fuld af punch, nogle æbleskiver, cigarer, og saa er her ikke mindre end 14 malkepiger eller meieripiger foruden en bunke andre, saa jeg tænker, vi kunne faae et ganske gemytligt lille bal, bare jeg ikke gaaer glip af det altsammen.

Forresten jo nærmere vi komme julen, desto mere føler jeg alligevel ligesom glæde derover, og hvorfor skulle vel ogsaa den glade juletid ikke være glad. Faaer jeg ikke andet at tage vare, saa vil jeg tænke paa, hvormange gange jeg har dandset om juletræet hjemme i min kjære familie, hvormangen rigtig, ægte glad juul, jeg har tilbragt sammen med eder ogsaa, og saa nu tænke mig eder ogsaa denne gang alle samlede omkring træet, glade og fornøiede, og saa bliver jeg selv ogsaa nok glad tilmodt. Og nu til slutning ønsker jeg eder alle kjære derhjemme en rigtig glad og god juul, og lad mig snart høre noget hjemmefra.

Eders Viggo.

P.S. Føj, det var da slemt, der finder jeg tillægget, et par timer efter at brevet er sendt afsted, men jeg iler med at sende det bagefter, maaske de kommer paa samme tid. Jeg troede, det laae i brevet, og saa laae det i en Hamburgeravis; det maa være hovedpinens skyld med den glemsomhed.

I stor hast.

Viggo.

3.

(2 sidste sider af et brev, formentlig fra dette tidspunkt).

... endvidere har jeg nogle psalmebøger fra Holmblads boghandel, som jeg nok ville have, dernæst bed Adolph kjøbe mig en decl skraatobak, helst 1 pund eller saa, jeg havde en rulle med, men den er allerede uddelt mellem folkene og jeg har lovet mine folk at give dem engang imellem en skraa, naar de ere flinke, endvidere 50 cigarer, men ikke Macktore, se at finde nogle lidt ordentlige til en billig penge, á propos om penge, hvad det koster, sender jeg stedse til den 1ste i maaneden. Endvidere maa jeg nødvendig have et uldent halstørklæde, sommetider staar vi stille i flere timer, efter at man vare varmede op paa marchen, og saa er saadan et godt, jeg maa ogsaa have en gammel klud til at binde om halsen om natten. — Det er godt, jeg fik faders morgensko med, du kan troe, det lettede sådan om aftenen at kun

ne tage dem paa. Min kuffert har jeg først faaet i dag, og tornysteret har jeg ladet kjøre paa doctorens vogn, og aner ikke, hvor jeg skal faae den, men den kommer vel nok engang. For det første er det slet ikke værdt at sende feltkappen, men blot støvlerne, thi det er saa afskyeligt varmt, og jeg indseer ikke, hvordan jeg skal faae den anden sendt hjem, og gaae med 3 kapper er ikke til at holde ud; vi have ikke engang en oppasser endnu. — Hils nu alle ret mange gange derhjemme og lev vel, jeg haaber da, i alle ere raske og velfornøiede, og det varer vel ikke længe, inden jeg faar brev.

Din hengivne søn

Viggo

P.S. Min feltflaske er aldeles itu, portvinen fandt for godt at blande sig med tobakken.

4.

Varleberg, d. 22de decbr. 1863.

Kjære fader!

Jeg er næsten bange for, at der maa være kommen noget i veien enten med brevene eller pakkerne til mig; jeg kan ellers ikke forstaae det, thi støvlerne maae dog være færdige for længe siden, og de sørgelige følger af ikke at have nogle ordentlige støvler have da ogsaa indfundet sig i en uhyggelig grad.

I fredags blev jeg nemlig pludselig meget syg, jeg var just en tur op til Gettorf, og da jeg kom hjem og indenfor døren, paakom der mig en saadan underlig rystelse over hele kroppen, at jeg slet ikke kunne staae op; jeg kom da i en fart i seng, og jeg kan nok sige, at jeg til om søndagen var helt borte i det; jeg maae vist have haft en meget slem feber, for jeg kan næsten slet ikke huske andet, end at jeg drak vand stadig væk; jeg sov heller ikke, men lae i saadan en underlig døs. Den lieutenant, jeg boer sammen med siger, at jeg havde sagt, han ikke maatte hente læge, og han var borte den meste tid, men da han kom hjem løverdagafte temmelig seent, kunne han nok see, det var galt, og han skrev da efter lægen. Følgen var da, at den næste middag kom begge lægerne, og da var det værste gaet over. Forresten er det halsbetændelse, jeg har; idag, tirsdag, har jeg været oppe næsten hele

dagen; men jeg er kun snavs endnu. Jeg blev toucheret med helvedssteen i halsen og paa siden af tungen og fik noget at gurgle halsen med, tillige fik jeg noget amerikansk olie. Jeg troer egentlig, jeg havde en byld i halsen; thi baade tungen og ganen var belagt med et tykt lag ligesom materie, og jeg fik undertiden lidt tykt blod op, ogsaa sommetider giennem næsen. — Imidlertid er jeg virkelig saa grundig kied af dette her som vel noget. Jeg ser aldrig noget menneske. Veiret er saadan, saa man ikke jager en hund ud i det. Ingenting her meere at læse i, og saa ovenikjøbet saa stivhalset, øm og ussel som jeg er. Jeg har meest beskæftiget mig med at tælle timerne til næste dag, for at see, om den ikke skulle bringe mig et brev fra hjemmet; nu er det 10 dage siden jeg reiste, og jeg har ikke faaet saa meget som et dansk bogstav. Kjøbenhavn kunne gjerne brænde af, uden at man fik det at vide her i den første maaned.

Den anden lieutenant, jeg boer sammen med, har heller ingen brev faaet endnu, og han er endda forlovet, saa vi troer egentlig, at der maae være kommen noget i veien med posten. Det er kjedeligt ved hver dag at fordele et halvhundrede breve blandt folkene og selv ingen faa. —

Vil du ikke bede Adolph, kjære fader, besørge mig en pibe kjøbt, den, jeg har, er der jo ingen svampedaase paa, og den smager afskyeligt; jeg kan faae den solgt til en anden og vil derfor gjerne snart have en frisk; naar man kjøber den efter sin egen smag og tager hensyn til, hvad brug der skulle gjøres af den, saa er det jo let at kjøbe den tilpas, hovedet maa naturligvis ikke være af porcelain. En af dagene skulle vi forøvrigt til Kiel, for en sikkerheds skyld er det bedst at skrive 18' Inf. Rgmt. pr. Kiel.

Jeg tænker til den 1ste at kunne sende 30 rd hjem, jeg antager nemlig ikke, at vi komme til at betale vor kost her paa gaarden, hvor man jo kunne have det prægtigt, naar man ikke lae i sengen. Juleaften skulle alle officererne over 40 have juletræ i Gettorf, men jeg kan vist ikke tage med.

Mange hilsener til alle de kjære derhjemme.

Din hengivne søn

Viggo.

5.

Königsförde, d. 29de decbr. 1863.

Kjære broder!

Tak for brevet og de mange veludførte commissioner. Du kan tro, det ankom lige i rette tid, var det kommen saameget som $\frac{1}{2}$ dag senere, kunne det maaske have varet endnu 8 dage, inden jeg havde faaet det. Imidlertid gad jeg see alle landets skomage-re, jeg havde nær sagt hængte. Du maa endelig ikke smigre dig med, at jeg kan gaae med de nye støvler, jeg har marcheret blot henad 3 miil med dem idag og kan neppe staae paa benene af smerter; jeg har nemlig i paranthes bemærket lagt mig efter en ny undergroet negl paa den anden store taa, den adskiller sig kun fra sin mage derved, at den befinder sig at være mere udad og smerter ganske afskyeligt. Men ebenso med støvlerne, de ere for vide over vristen, saa at tærne (de store) rende ud i enden, og hælen gnider op og ned; det er nu alvorligt talt forresten det ærgerligste, der kunne hænde mig nuomstunder.

Det var om pakken. Jeg fik den tilligemed støvlerne og brev igaar aftes, just som jeg var ifærd med at pakke til afmarch næste morgen, saa det var jo lige til øllet; men imidlertid er det godt brugt, 8 dage om at komme fra Kjøbenhavn hertil, og du kan troe, det er forbunden med forskjellige ubehagelige fornem-melser for det første at gaae i mudder uden støvler, saa at man komme til at ligge og sylte nelle i sengen i en uges tid, og der-næst ikke høre et ord hjemmefra i en 14 dage, men jeg vil haabe, at jeg herefter lidt mere regelmæssig bliver foret af med breve. Du kan tænke dig, engang ser jeg en ung lieutenant faae ikke mindre end 21 breve paa engang. Han kan da ikke klage. — Tak for bøgerne, jeg tænker imidlertid, at jeg inden 2 dage har læst dem ud, saadant noget sluger man med en græsselig appetit, naar man i over 14 dage har været henvist til et gammelt exemplar af Flincks almanak og en lille visebog; men brevene er alligevel den lektüre, jeg helst nyder. Skraatobak er en herlig ting; idag lod jeg en ende, eller rettere en rulle gaa rundt; du maae ikke troe, jeg saae den igen. Folkene sagde, der var akkurat 20 bidder i den, og der var ogsaa 20 mand, saa det passede godt. Tørklædet er ypperligt, det gjør allerede god gavn, tilligemed flasken, som

jeg tillod mig ved frokostbordet idag hos hr. v. Ahlefeldt at fylde med en udmærket portvin. Tak moder for silkestrøjen, den gjorde udmærket nytte, i stuen bruger jeg den som slobrok. Hvis du ikke har afsendt den omtalte pibe, er det meget heldigt; thi jeg skrev, at den skulle sendes over Kiel, men toldgrænsen er jo imidlertid flyttet, saa det gaaer ikke an at sende noget den vei. Det er bedst blot at adressere breve etc til 18de Inf. Rgmt. i her-tugdømmet Slesvig, saa har jeg det nok; vi ligger jo og rakker fra det ene sted til det andet. Husk, at alle udgifter, portoen iberegnet, behager du at tage dig betalt, naar jeg sender penge hjem. Saa kommer vi til cigarerne. Du kan troe, det gjorde godt at faae noget at suge paa, thi allerede for længe siden har man røget mig lænds, tobak har jeg heller ikke mere af. Tak skal du selv have og ligesaa den eller de bidragydende derhjemme; med det samme jeg husker det, kan du sige til Engeline, at hun har dog lidt fornøielse af sine formaninger, thi det er mig aldeles umuligt at faae nok saa lille en svedske i munden uden at befinde mig ilde derved. Saa hun behøver ikke at være bange for den store ladning, du sendte mig, det gaar altsammen min mund forbi. Men det er vel det bedste, du faar lidt at vide om, hvorlunde dagene ere gledne hen for mig siden sidst. Fra den 16de indtil igaar, altsaa i 13 dage har jeg boet paa Varleberg (en herregaard), og naar jeg undtager den tid, jeg laae i sengen, har jeg egentlig haft det ganske godt der. Vi samlede i reglen om aftenen med nogle kammerater, enten hos os selv, eller ude omkring, i sidste tilfælde havde vi en elegant equipage til vor raadighed. Juleaften naaede jeg akkurat at komme op og deltage i et gilde i Gettorf, hvor 16 af officererne var samlede, og hvor vi havde det gemytligt, l'hombr̄e har jeg spillet 3 gange og tabt hver gang, det er ganske mærkeligt, hvor uheldet følger mig, vi spiller forresten temmelig lavt, mest begrundet i at vi ingen jettons have og spille med de rede penge, alligevel har jeg ikke tabt noget, thi jeg spiller en deel whist, og deri vinder jeg altid, saa det ene hæver det andet. Der er forresten mange flinke folk mellem de unge officerer, vor nye underlæge er ogsaa en flink fyr, og overlægen Wroblewsky er et af de herligste mennesker, jeg har truffet paa, og tillige meget gemytlig. Det er altid rart at være gode venner med den slags folk, saa faar man ligesaa meget salmiakmixtur og engelsk salt

*Kaptajn
L. C. C. M. Schow,
falden 2. februar 1864
ved Mysunde.*

faa noget at høre fra hjemmet, især naar man har ventet længe. Jeg er da gud ske lov frisk som en fisk, undertiden kan jeg nok faa en smule hoste, men saa har jeg stadig salmiakmixturen, tak for recepten og raadet, jeg skal benytte det neste gang, men haaber dog, jeg ikke faar brug derfor. — Sidst da jeg skrev til Adolph, laae jeg paa forpost i 48 timer ved et overgangssted ved Eiderkanalen, Königsförde; der havde jeg det just ikke saa behageligt; da jeg baade ved nat og dag maatte løbe rundt fra den ene post til den anden, da de laae saa langt fra hverandre, men det var dog intet imod, hvad vi senere havde døjet, jeg er vis paa, at det under virkelige feltforhold ikke kan være værre. Forbundstropperne ligge jo nemlig i Holsten og store mængder af dem i det allernordligste, og et stort distrikt af Holsten gaar langt nord for Eiderkanalen og begrænses af den egentlige Eider. For nu at paase, at de fjendtlige tropper ikke komme på slesvigsk grund, have vi et fuldkomment forpostsystem. Da mine 48 timer vare forløbne, troede jeg at kunne vende tilbage i et godt kvarter, thi den øvrige deel af compagniet laae paa 2 herregaarde, hvor

officererne havde det, som om de selv var herremænd, og dertil gratis; men jeg fik pludselig ordre at marchere til en landsby Gross Wittensee og støde til compagniet der; kunne jeg da være gaaet den lige vei, men den førte over holstensk gebet, nej, jeg marcherede fra kl. 12 til henad 5 uafbrudt i en temmelig hurtig march med folk, der hele natten havde staaet paa post, og ligesom jeg ikke havde faaet noget at spise siden kl. 6 om morgenen. Det var et slemt arbeide at faae dem frem, undertiden kastede de sig i grøfterne og erklærede, at de ikke kunne gaac længer, og kom vi forbi huse, ville de have mad, men fremad maatte vi i en fart, ja det var slet ikke morsomt det, og dog maatte jeg gaac og synge for hele veien for at holde humeuret oppe. Da vi kom i kvarter, var det nogle elendige bønderhytter, hvor Lt. Helms og jeg laae sammen i en kane eller slæde i en bunke halm, der vrimlede med muus. Næste morgen rykkede vi 1½ miil bort og kom da paa forpost igjen i 24 timer. Jeg og mine folk hørte til dem, der skulde faae det mageligst, og jeg opnaede da ogsaa i et par timer eller 3 at komme under tag og sov da naturligvis strax med vandstøvler og sabel og sherf paa. Det var nytaarsdag, ja, for os ere alle dage eens. Derfra rykkede vi en miil nordligere for at hvile os ud i 2 dage. Lt. Helms og jeg laae sammen i noget halm paa stuegulvet, og hundekoldt var der bestandig, det fryser ogsaa 6—8 grader stadig her. Derfra rykkede jeg i morges til en landsby Lehmsieck, hvor jeg nu er, og hvorfra jeg i morgen tidlig atter skal rykke paa forpost; naar man saa endda vidste, at fjendtlighederne virkelig vare begyndte, saa var det dog forbunden med lidt mere interesse, men dette her er mildest talt kjedeligt. Nu sidder jeg her i en krostue, hvor der er et lille bord, en træbænk, en træstol og en seng med mindst 5 lispund dyner i og endelig en kakkelovn, der stadig ryger saaledes, at jeg maa sidde for aabne vinduer, jeg kan ogsaa neppe holde paa pennen mere. Du kan troe, den mad vi faaer er ogsaa slem, da det skal være fiint for officererne, spise vi i reglen af et vandfad, havde jeg ikke selv skee med, maatte jeg spise med træskee, og dog er det meget dyrere at boe hos bønderne end paa herregaardene, ikke en dag slipper man med mindre end mellem 4 mark og 1 rigsdaler og lieutnantsgagen er 36 rigsdaler 72 skilling, jeg faar imidlertid kvarterpenge og har musikkassen, saa jeg har ca. 45

rigsdaler, men det er virkelig temmelig lidt. Jeg sender hermed 25 rigsdaler, hvoraf 9 rigsdaler 24 skilling høre til musikkassen. For fremtiden kan jeg faae det saaledes arrangeret, at et vist beløb kan blive hævet i Kjøbenhavn, man undgaar da portoen, jeg tænker da, at 20 rigsdaler hver maaned kan hæves hjemme, iberegnet de 9 rigsdaler 29 skilling hver maaned gaae til musikkassen, meere kan jeg foreløbig vist neppe sende. Jeg skal imidlertid nok skrive nærmere derom. Min oppasser skal gaae med dette brev til Eckernförde for at besørge pengene afsendt, og klokken er mange, saa jeg maa høre op. Desuden ville fingrene ikke heller længere lystre. Undskyld skriften og send mange hilsener til alle de kjære derhjemme fra din hengivne søn

Viggo.

P.S. Adolph maa tage sig betalt med det samme. Alt, hvad jeg forøvrigt kan sende hjem, skal komme. Feltkappen trænger jeg sikkert til, da den gamle snart er helt i las. Lidt tobak og (ja et underligt forlangende, en lille flaske med brændeviin ville jeg gjerne have med. Det sidste er neppe for mig selv, det har jeg ikke seet, siden vi kom fra Kjøbenhavn. Det vand, de her kalder brændeviin, kan ikke engang mandskabet faae ned.

7.

(Til løjtnant Voldbye fra løjtnant Jørgen Hansen ved 16de regiments 6te kompagni).

Snarup i Angel d. 10/1 64.

Kjære ven!

Jeg vil da sige dig, at jeg er frisk og sund kommen og ønsker at spørge det samme fra dig igjen, punktum. For at du imidlertid ei skal kjede dig saameget, som jeg hidtil har gjort, sender jeg dig indlagte, til brug i ledige timer, en selskabsdame, som jeg fortrinlig kan anbefale, da jeg selv har prøbet hende. Lad nu være med at hyle; du kan da nok begribe, at indlagte og et ditto, som jeg har faaet, kunne være mig et behageligt selskab, og at du vil være enig med mig deri, naar du nu ogsaa prøber det. Er hun ikke sød? Og forhøies ei hendes elskværdighed derved, at hun saadan erindrer os begge? Min norske broder sender portraiterne for hende og skal sige fra hende, at hun herved haaber at gjenkalde sig i vor behagelige erindring. — Hvor yndigt be-

skedet! — Hun lader fremdeles sige, at jeg udsøge mig det bedste af portraiterne. — Den engel! — Men hvilket er det bedste? Jeg troer, de ere gandske eens; vel tyve gange har jeg byttet dem om, og dog er jeg ikke vis paa, at det er det bedste, som du faaer.

Man siger her, at i har det drøit dernede; maaskee kommer vi snart ned for at afløse eder. Der siges, at Wørishøffer søger at faae 3die brigade i 1ste træfning. — Vi reiste fra Kbhvn d. 22de og 23de f.m. Jeg sidstnævnte dag (16 rgt 1ste bat.). Da jernbanen var af lave, maatte vi marchere kl. 2½ fra Kbhvn. til Roskilde i et øsende regn og sneveir. Vi havde en masse marodeurer og kom først til Roeskilde kl. 11½ aften. Næste dag kl. 4 gik vi pr. jernbane til Korsør og stuedes ombord i dampskibe strax ved ankomsten. Det var juleaften, men vor herre bevare os for mange af disse slags. Juledag ankom vi halvldøde af kulde til Flensborg, hvor vi vegeterede i 8 dage. Nytaarsdag marcherede vi hened, et par miil n. for Slesvig. Da vore høie førere ei havde seet ret paa kortet, gjorde vi en omvei paa halvanden miil, saa vi i alt gik over 5 miil den dag; men gud bevare os, det var godt gjort; thi det var fornemme folk, som gjorde det; vi andre smaae vidste ei engang, hvor vi skulle hen, saa vi havde ondt ved at see paa kortet.

I forventning af at komme ned til eder, ville det særlig interessere mig at høre, hvorledes det er at være dernede, og ville jeg derfor være dig forbunden for nogle oplysninger i saa henseende. — Nyheder savne vi her aldeles. Flensborg fjord er saa tilagt, at man kjører i kane paa kryds og tværs over den. Det seer galt ud for os. En underofficer, der kom fra Flensborg, fortalte forleden, at Dannevirke still. skulle opgives og armeen til Als. Og der kunne man ei engang blive, da fjenden gik over isen, osv. Heldigviis har alt dette ingen hjemmel; men hvis man tør troe andre rygter, ville en rømning af Slesvig være tænkelig, hvis nemlig Østerrig og Preussen qva stormagter og ikke som forhundstroppe ville besætte det for at ordne forfatningsforholdene. Om dette er løse el. faste rygter, kan jeg ikke afgjøre; jeg antager det første.

Nu farvel du, hils bekendte (f. ex. Jean L.) ved det brave 18de rgmt og mange dito ved 3die rgmt, naar du derude see dem.

Glædelig nytaar! — Din hengivne Jørgen Hansen.

8.

Holtsee, d. 18de januar 1864.

Kjære fader!

Uagtet leiligheden til at skrive er saa daarlig, som den vel kan være, da jeg nemlig er paa feltvagt, vil jeg dog i en fart skrive et par ord; thi der er virkelig især i det sidste par dage paakommen mig en uro og ængstelse for, at der er sygdom eller noget lignende derhjemme, saa at jeg intet øjeblik har fred for disse ubehagelige tanker, der selv om natten forfølge mig i de afskyeligste drømme. Jeg har heller ikke seet et eneste ord fra hjemmet siden fra d. 28de f. m. altsaa i over 3 uger, og det ere sandelig for længe at være afskaaret fra alt, hvad man har kjært. — Til Dithmers har jeg skrevet 2 gange, første gang i forrige maaned, men ikke heller derfra har jeg hørt noget. Jeg trøster mig stadig med det slette postvæsen; men den trøst er ogsaa snart forbi, da feltposten skal være oprettet, som man siger, og den maae jo være sikker. De breve, der i den senere tid komme hertil afdelingerne, ere sjeldent mere end 3-4 dage gamle. Jeg haaber da, at pengebrevet, som jeg afsendte d. 5te, er kommen dig i hænde. Forøvrigt har jeg qvittering fra postvæsenet, saa det skal jo svare dertil.

Du har vel ellers meget travlt, kjære fader, i denne tid; hvorledes gaaer det med nytaaret? Det er vel ikke godt at sige det endnu.

Du kan troc, det er koldt inat, det fryser nemlig 15°, og saa ere det formelig storm. Jeg gaaer her og driver i en lade; uagtet døren er saa tæt her, at man neppe kan see igjennem den, maa jeg dog foretrække dette for at gaae udenfor denne gang; thi det ville da være den visse død, om man skulle staae mange timer udenfor i det veir. Vi afløse posterne hver time, og saa ere de saa stivfrosne, at de neppe kunne røre sig. Jeg sidder imidlertid et øjeblik inde i bøndernes stue og skriver dette brev. Der ligger ikke mindre end 7 mandfolk og fruentimmer i de 2 senge her i stuen og et barn er der, som er sygt og vræler hele tiden, forresten blæser det ogsaa tversigjennem her. For lidt siden fik jeg bonden banket op og kjøbte alle hans kaffebønner, vi gjorde da ild paa og lavede kaffe; dermed gik da en timestid ganske

taalelig, men ellers er denne nattevaagen med iistapper til fødder og en fornemmelse, som om fingre, næse og ører vare borte forstedse, just ikke behagelig i længden, og dog ville jeg gjerne staae 24 timer endnu, naar jeg saa vidste, at jeg bagefter fik et brev hjemmefra, at alt er vel indenborde.

Hvad helbredet angaar, har jeg det ellers godt, naar jeg undtager, at den forbandede gigt har sat sig i min venstre pegefinger, og jeg er berøvet brugen af den; men ellers er jeg een af de faae, der i denne tid er fri for forkjølelse. Hils nu den kjære moder og alle de smaae derhjemme, og lov mig, kjære fader, at du sørge for, at jeg mindst engang om ugen faar brev hjemmefra.

Din hengivne søn

Viggo.

9.

Gonfelt d. 27de januar 1864.

Kjære fader!

Det er en høist mærkværdig postgang, og tillige ubehageligt; thi undertiden ligger brevene 3 uger, og til andre kun 3 dage paa veien, og en regelmæssig correspondance er ikke godt mulig. Saaledes veed jeg f. ex. endnu ikke, om de 25 rdl. jeg afsendte den 5te d. ere arriverede, og af alle de breve, jeg faacr, kan jeg stadig see, at de sidst afsendte ikke ere komne eder i hænde. For at begynde med det ubehageligste her fik jeg et høfligt rykkerbrev forleden fra Therkelsen, som skrev, han sendte mig regningen, fordi den forrige, jeg havde faaet, var fejl i enkelte retninger. Det var den ogsaa, den var nemlig for stor, men den var forøvrigt rettet, inden jeg reiste bort, saa jeg kan ikke finde nogen anden grund til, at han sendte mig indlagte regning, uden for at rykke mig, og han er jo egentlig i sin fulde ret. Denne regning er imidlertid heller ikke rigtig; skjønt i den modsatte retning, thi han har glemte et par kirseis benklæder, som jeg fik et par dage før afreisen, saa at regningen i det hele vil blive omtrent 150 rdl. Imidlertid maa jeg bede dig, kjære fader, at stille skræderen lidt tilfreds, saa at jeg ikke bliver rykket mere af ham. Jeg er forøvrigt ved at gennemstudere regningen kommen til det resultat, at det største beløb deraf, for 1863, er for reparationer, og det skal være sidste år, at jeg lader en hof-skræder fungere som lap-

peskræder, thi han er uforskammet dyr i den retning. Hvad nye klæder angaar, kan man derimod ikke klage, der er han næsten billigere end andre. Jeg har nu arrangeret det saaledes, at hver maaned 25 rdl. af min gage kan hæves i Kjøbenhavn af dig; jeg antager, der kommer et bud med dem. og du maae da qvittere. I de 25 rdl. indbefattes c. 9 rdl. til musikkassen. Jeg skal nok bestemt opgive hver maaned hvor meget, og jeg maa da bede dig notere det og føre det til musikkassens tidligere beløb; jeg fører naturligvis ogsaa regnskab derover, men der er tale om, at musikkassen skal deponeres i regimentets kasse, i saa fald skal jeg skrive, og maa da bede dig sende den herover; portoen betaler jeg naturligvis, ligesom jeg haaber, at Adolph, eller hvem, der besørger noget sendt til mig, tager sig betalt af de skillinger, jeg sender over, og tillige noterer det. Fra nytaar er jeg begyndt at føre et detailleret regnskab over mine udgifter. Jeg beholder omtrent 10 rdl. tilbage af denne maanedes gage til den 1ste, men i denne maaned havde jeg ogsaa 5 rdl. tillæg fra underviisningsanstalten og 8 rdl. i kvarterpenge. De 5 rdl. fra under.-anst-faaer jeg ikke mere, da anstalten ikke eksisterer, og kvarteergodtgjørelsen hører op til flyttedag, saa det vil blive et fælt skaar, efter den tid vil jeg dog have c. 42 rdl. om maaneden og rimeligvis lidt mere, naar vi kommer paa feltfod, saa jeg vil haabe, jeg stadig kan sende lidt hjem. Hvad jeg kan spare op, foruden det, der afsendes den 1ste i maaneden, skal jeg sende hjem, det kunne altid være rart, at have gjælden lidt mindre.

Samtlige lieutenanter af flere af regimenterne have forresten indgivet et andragende om forhøiet gage, og jeg haaber, det lykkes.

Hvad ellers vor tilværelse herovre angaar, da skal jeg betro eder derhjemme, (men sig det ikke til nogen) at det begynder at blive ganske overordentlig kjedeligt. Veiret er jo heldigvis saaledes, at man endog under ganske andre omstændigheder kan blive i daarligt humeur af at see paa det. Taage, regn og blæst hører jo til dagens og nattens orden, men man maa jo trøste sig med, at det er det bedste veir for vor sag; thi nu kan fjenden da ikke lige løbe igjennem Dannevirke, og vore skibe kunne komme i søen.

Du kan troe, veiene ere yndige, undertiden bliver man stik-

kende aldeles fast i det bundløse, grødagtige ælte, og man maa formelig bruge hænderne for at trække benene op, og saa spadserer man jo altid med mindst et par pund leer paa støvlerne. Det trætter svært. Jeg har aldrig feltkappe paa, naar vi marcherer, og dog er jeg altid aldeles gjennemvaad af sved. Trods de ivrigste efterforskninger har jeg heller ikke kunnet opdage et par støvler ved hele compagniet, som ikke er gaaet skæve i dette dejlige føre, mine ere naturligviis ikke nogen undtagelse herfra. Forresten tror jeg, at dette fugtige veir er bedre for sundheden end kulde; jeg for mit vedkommende befinder mig i det mindste meget vel, men længes jo snart efter at faae fat i tydskerne, for at faae lidt forandring i dette kjedelige forpostliv. Igaar var jeg en lille tour inde i Eckernförde, var i theatret der (noget grueligt tõi) og morede mig gandske godt.

Hils Ida og tak hende for hendes brev af 22de. Det glæder mig at see, at alle ere raske derhjemme.

Hils ogsaa vor kjære moder og rollingerne fra din hengivne søn
Viggo.

Hils Rikke, hun er jo i Kjøbenhavn, og tak hende mange gange for de tilsendte ænder, de ere rigtignok ikke komne endnu, ikke engang til Eckernförde, hvor jeg paa posthuset spurgte efter dem. Idag skriver jeg til Ludvig og til Dithmers.

10.

(Skrevet med blyant paa et kort).

d. 2. februar 1864.

Kjære forældre! — I have allerede af telegrafan faaet at høre, at krigen er udbrudt. Igaar begyndte den, og idag have vi allerede leveret en bataille, der i blodighed kan maale sig med de fleste. Igaar gik vi tilbage fra en stilling i det sydligste Slesvig til Mysunde. Under den tilbagegang, der varede c. 4—5 timer, faldt der forskellige smaa skjærmydsler, stadig var det 18 rgmt., der maatte holde for. Vi kom da strax i skandserne, hvor vi tilbragte en slem kold og spendende nat, og følende hungeren i høi grad. Idag kl. 10½ angreb preusserne os, og en heftig kamp varede til kl. 5½. Preusserne angr. os længst mueligen, men det brave 18de rgmt. forsvarede sig saa godt, at alle tydskerne kl. henad 6 løbe bort over hals og hoved. Vi have mistet saa vidt jeg ved 6 off.

døde og nogle saarede og vistnok c. 150 menige. Min capitain Schou fik en kugle gennem hjertet, lieut. Lommer fik et saar dog vist ikke dødeligt. Jeg kan ikke nægte, det var en meget underlig fornemmelse at høre kuglerne pibe om ørerne, især kanonkuglerne, men heldigvis rørte da ingen mig, af min deling mistede jeg 7 mand. Vi kunne takke Gud, at det er gaaet, som det gik, vi vandt dog seir dengang.

Imidlertid er det 3die døgn, at vi ikke faae søvn i øinene, og jeg haaber, vort regiment snart bliver afløst. Vi ligger i bivuaak ved den brændende by Mysunde, i et slemt regnveir og storm.

Lev vel og ængst eder ikke, da jeg er vist paa, at Gud nok er med mig for eders skyld. Eders hengivne søn

Viggo.

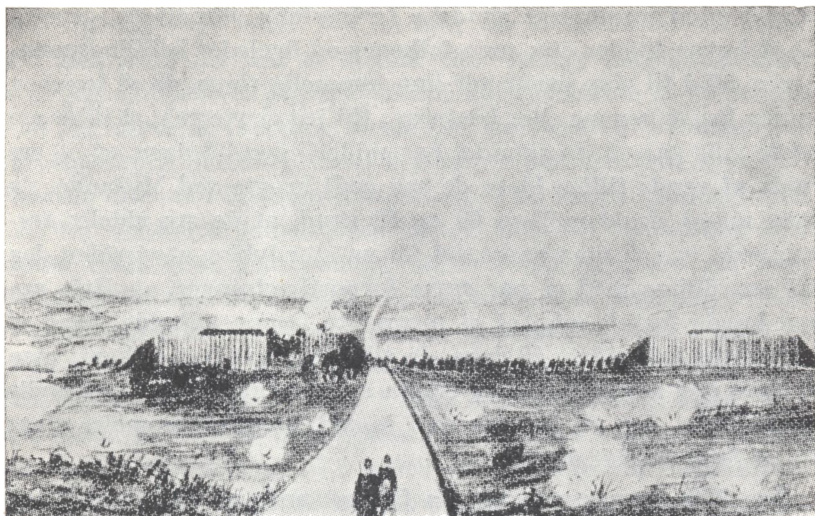
11.

(Blyantsbrev).

Dybbøl, d. 10. febr. 1864.

Kjære forældre!

I længes nok meget efter at høre, hvordan det gaar mig, men det har været umuligt at komme til at skrive før nu, og jeg veed ikke engang, hvornaar dette brev kan blive afsendt. Siden affairen ved Mysunde og til inat har jeg ikke sovet i 2 timer eller haft støvlerne af benene og har de samme strømper etc. paa. Vi gjøre saadan smaa dagsmarcher paa 8 miil, faar ingen forpleining, sulte, fryse og savne altid søvn. Jeg har da lært at gaae og sove, men saa maa jeg have en mand under armen for ikke at gaae i grøften. Hvad mit skind angaar, da, naar jeg undtager fødderne, er det Gud være lovet heelt, og jeg haaber, at det fremdeles ikke tager nogen skade, men aldrig i mit liv har jeg tænkt mig muligheden af, at noget menneske kunne udholde, hvad vi har gaaet igjennem i de sidste 9 dage, og der er mange afdelinger, der have haft meget mindre arbejde end vi, der er aldeles opløste. 18 rgmt. har 2 compagnier, der ere opløste, nærmest fordi alle officererne og underofficererne ere styrtede, jeg er den eneste tilbage ved mit compagni af dem, der udgik fra Kjøbenhavn. Capt Schou, den hædersmand, faldt jo ved Mysunde, og lieut. Rasmussen og Helms have begge meldt sig syge. Jeg var nogle dage compagnicommandeur, men nu er Bruun det; — jeg

Fægtningen ved Mysunde den 2. februar 1864

skal hilse fra ham. Vi ligge nu uden for Dybbølstillingen, der som bekjendt dækker Als, hvor det meste af armeen er, men jeg haaber og ønsker, at vi snarest mulig komme derover, saa at vi kunne sove ud et par dage. Naar vi komme i ro skal jeg skrive og fortælle en heel del mere, end nu, men under de nuværende omstændigheder maa i tage tiltakke med et saadant brev som dette. — Gid den gode Gud snart ville vende det til det bedste, som vore sager staae nu, seer det ikke godt ud. Lev nu vel og hils alle derhjemme.

Eders hengivne søn

Viggo.

12.

Sebelev d. 11te febr. 1864.

Kjære fader!

Først nu i dag har jeg kunnet opnaae i ro og mag at tage støvlerne af og sætte mig ned uden at være belavet paa i næste minut at reise mig. Det brave 18de rgmt har nemlig erholdt 2 dages hvile; vi ligge paa Als lidt n. for Augustenborg og c. 2 miil fra tydskerne. Men du kan tro, vi trængte dertil; thi ikke alene vare

vi alle uden undtagelse gandske forfærdelig udmattede, generede af hovne fødder etc; men folkenes og ligeledes befalingsmændenes tillid til vore evner var kun temmelig ringe, da vi hverken kunne bruge benene eller bøsserne; thi jeg er vis paa, at ikke een bøsse ville gaa af, da skuddet har siddet i den i 8 dage, og de ere fulde af vand; tillige bleve de saa godt brugte ved Mysunde, da hver mand skjød mellem 60 og 80 skud, at de ere aldeles forstoppede, saa vi maa ansee det for en stor lykke, at vi siden den tid ere slupne med et par smaa forpostfægtninger. — Hvis nogen havde fortalt mig, at et menneske kunne udholde, hvad vi have døiet i de sidste 10 dage, da ville jeg have leet af ham; men vi have dog udholdt det, og endda er humeuret tilnærmelsesviis godt endnu. Jeg vil forsøge paa, saavidt min hukommelse slaar til, at fortælle lidt derom. —

Den 30te januar var jeg paa forpost nede ad Eideren til, sov altsaa ikke den nat. Dagen derpaa rykkede vi til Harzhof, hvor vi om aftenen fik at vide, at krigen var erklæret; der var altsaa ikke tale om nogen ro den nat heller. Mandag morgen kl. 6 stillede vi og rykkede til Lehmsieck, hvor vi for første gang saae pikkelhuerne og hørte, hvorledes kuglerne pibe. Vi trak os da under fægtning tilbage til Mysunde, hvor vi først kom henad aften. Salig capt Schou og jeg laa sammen i et forladt hus; men just som vi havde lagt vore trætte lemmer paa noget halm, fik vi ordre til at rykke ud i skandserne, der tilbragte vi da atter en søvnløs og overordentlig kold nat. Vi vare omtrent 80 mand, der alle skulle paa plads i blokhuset, for dog at have tag over hovedet, men for det første maa næsten alle staa op, da pladsen kun er lille, og dernæst var der en afskyelig træk gennem skydeskaarne, og henad natten havde vi ingen lys mere, saa vi maatte sidde i mørke. Tirsdag formiddag kl. 10 nærmede fjenden sig, kastede forposterne tilbage og kom skandserne paa 6—800 alen nær. 3die rgmt sendte 3 compagnier ud mod dem, og de trak sig da ogsaa lidt tilbage, men $\frac{1}{2}$ time efter rykkede de frem med fornyet kraft. Jeg stod oppe paa brystværnet og besaae det hele, og oprigtig talt, tænkte jeg slet ikke paa nogen fare derved, før end kuglerne i dusinvis sloge omkring mig. Imidlertid fik vi jo travlt med at ordne alt til at modtage fjenden, som vi dog ikke troede havde i sinde at storme; men skam slaae ham, den hal-

lunk, han gik saa ivrigt paa, at han var skandserne paa neppe 200 alen nær; der var et øjeblik eller rettere næsten en time, hvor jeg var belavet paa det værste, thi i den side af skandsen, som jeg havde at forsvare, havde jeg kun omtrent 40 mand, og egentlig skulle der have været 3 kanoner paa den fløi, men de 2 vare om aftenen i forveien flyttede over i en anden skandse; (det har vist tyskerne lumskeligen kunnet mærke) og ved den 3die kanon faldt først lieutenanten, Clubien hed han; det gik ham for langsomt med skydningen, og han hjalp selv med, han fik saa et skud lige midt i panden og døde øjeblikkelig, men i løbet af c. 10 minutter blev alt mandskabet paa nær to mand skudt ved den kanon, saa at den i over 1 time ikke leverede et skud; og i den sidste halve time taug ogsaa alle de andre kanoner i skandsen. Alle artilleristerne 16 i tallet vare krøbne ind i blokhuset. Tyskerne vare imidlertid komne os saa nær paa klingens, at det saa helt sort ud, saa løb jeg et øjeblik fra mine folk og fik fat i en artilleri capitain og fortalte ham, hvorledes sagerne stode; han fik da i lynende fart betieningsmandskabet ud til kanonerne, og en lille menig, en fynbo, tog aldeles commandoen, rettede alle kanonerne, skændte og smællede mellem mandskabet og rev stadig vittigheder af sig; han fik da kanonerne i gang, og tyskerne fik en deel kardætsker at smage paa. Paa samme tid fik jeg paa min fløi omtrent 20 mand til understøttelse, og saa kan du troe, det regnede med bly over pikkelhuerne; det blev ham da ogsaa for varmt; og du skulle have seet en begeistring, da de første preussere trak sig tilbage, og der blev rigtignok ogsaa sendt adskillige velmente kugler efter ham, hjertet hoppede af glæde i livet paa mig, og jeg fik næsten taarer i øinene, saa glad var jeg og alle omkring mig; det første, jeg gjorde, var at lade en rulle skraatobak gaae omkring mellem mandskabet, vi havde ikke faaet hverken vaadt eller tørt siden forrige dag; og saa igien friske kugler efter det tyske rakkerpak. Foruden vor brave capitain, som forresten ikke var i den skandse, hvor jeg var, faldt der jo en heel deel raske gutter. Af min deling mistede jeg 5 (jeg troede først 7) og deriblandt 3 af de bedste. Hvis du engang skriver til Carstensen i Skinkelsø, saa skriv til ham, at n. 307, Rasmus Christensen, som han godt kjender, faldt 2 skridt foran

mig, han fik, som de fleste en kugle midt i panden og ud gjennem nakken; det var en flink, rigtig rar fyr.

Jeg troer, at den kjære Gud, virkelig holder sin haand over mig; midt under fægtningen kom en granat, som jo er noget af det værste, og satte sig i brystværnet, neppe 2 alen fra mig. Jeg troer, jeg var den eneste, der fik øie paa den, eller ogsaa var der ingen af folkene, der muelig kunne have seet den, der vidste, hvad det var for en karl. Jeg raabte øieblikkelig til folkene, at de skulde putte sig, og i et nu vare vi alle nede på skydebænken, Saa sprang den, og sand og gruus fløi om ørene paa os, men ikke en mand blev truffet. De granater kunne være meget slemme; en stump af en saadan tog først det halve hoved af en mand og knuste derpaa benene af en anden, de døde naturligvis begge. Under selve fægtningen synes jeg forresten slet ikke, at der er noget ubehageligt ved det; man har saa meget at tage vare paa og tænke paa, men bagefter kan det jo ikke undgaaes, at man undertiden faaer ubehagelige indtryk. — Natten efter slaget laae vi i bivuaak i et forfærdeligt regnveir ved et brændende huus, og henad morgenen fik jeg folkene ind i levningerne af et skuur. Onsdag morgen marcherede vi til Brodersby, hvor vi skulle hvile os lidt, men vi bleve alarmerede midt paa natten, og 1½ time efter at vi atter havde sat gevæerne fra os, maatte vi igjen træde an, for kl. 3½ om natten at marchere tilbage til Mysunde. Der stode vi til kl. 4 om eftermiddagen og ventede paa fjenden, men han kom ikke; vi rykkede da til Fyssing, et smalt sted ved Slien, hvor jeg maatte trække paa feltvagt; atter en nat under aaben himmel. Næste eftermiddag, om fredagen, var det min tour at hvile lidt, men da kom kl. 7 om aftenen ordren til at opgive Dannevirke. Nu havde jeg fra mandag morgen til fredag ikke haft søvn i mine øine, og saa kan du nok tænke dig, kjære fader, hvad en marche paa 14 timer, med fjenden i hælene og med daarligt humeur, vil sige. Veiene var saa belæsset med train og alt muligt, at vi hvert øieblik stode stille, og det trættede meget meere end at gaae; thi matheden og søvnigheden var saa uovervindelig, at man strax smed sig ned, for derpaa efter 2—5 minutter atter at reise sig; og saa tillige holde liv i folkene. Saa det tænkte jeg mig, var neppe til at udholde, og dog kom der 2 dage, der vare endnu værre. Kl. 10 lørdag kom vi til Flensborg, hvor vi fik en

meget venlig modtagelse, der fik jeg sovet 1½ time og fik god mad, hidtil havde vi levet af tørt brød, raat flæsk og brændeviin. Kl. 3 om eftermiddagen marcherede vi atter fra Flensborg og naaede kl. 11 om aftenen til en landsby, 1½ miil derfra, saa det var en net marche, det meest trættende, der kan tænkes. Vi fik da lov at sætte gevæerne fra os, men fik den beskeed, at vi kunne vente hvert øieblik at komme til at slaaes, der var altsaa ikke tale om at kunne hvile noget. Kl. 3 søndag morgen brød vi op og dannede arrieregarden, det vil sige rendte i det hundevair over marker og grøfter, mine fødder var saa hovne, at jeg neppe kunne slæbe mig afsted, og dog maatte man stadig over moser, gjærder med tjørne paa etc. Først kl. 1 næste nat naaede vi til Nybøl, hvor vi bleve som forpost til mandag morgen. Da gik vi til Dybbøl, hvor vi have ligget paa forpost indtil igaar eftermiddags, da vi marcherede over til Als, hvor vi nu ere. See man skulle nu troe, at dette liv ikke var til at udholde, men dog, saa utroligt det end synes, er der virkelig mange gandske gemytlige øieblikke. Alt gjælder jo her kun om at benytte øieblikket, og tage med, hvad man kan faae. Overalt have jo de stakkels beboere forladt deres byer, og alt, hvad der er af spiseligt, maa jo holde for. Paa den gaard, hvor jeg laa i Dybbøl, blev i løbet af 2 dage spiiist 20 høns og 4 gæs, saa du kan troe, vi levede høit; rigtignok er det lidt underligt at spise og drikke af de mest forbausende kar og gjenstande; et kogt gaaselaar i den ene haand, en tragt fuld af kaffe uden fløde og sukker i den anden og saa en chacot med kogte kartofler, og lignende smaabilleder høre til dagens orden og tiener til at udbrede en vis gemytlighed over det heele. Al min træthed og mathed er gaaet bort, da jeg har sovet 10 timer i nat; men min venstre fod er heel gal, jeg har en knude midt under foden, men haaber, den snart gaaer over.

Hvorledes ellers vore sager staar, er noget, vi ikke veed et bid om her. Jeg har hørt, at det har vakt megen uvillie i Kjøbenhavn, at vi har opgivet Dannevirke, men jeg kan forsikre, at det havde været det bedste, aldrig at have bygget noget Dannevirke. Det er en ide, som det danske folk har kjælet for i mange aar og pynnet paa i en gruelig grad; men det forekommer mig dog, at enhver maa kunne begribe, at en fjende, der er dobbelt saa talrig som vi, og som kan, uden at vi vide det, dirigere sin styrke, hvor-

hen han vil, at han kan trætte en lille armee, der er spredt over en meget lang linie, og som følge deraf aldrig kan udhvile sig, i en saadan grad, at den umulig i længden kan holde det ud. Hvis det kunne lade sig gjøre, ville jeg nok af og til have sendt dagbladene herover; det er jo ikke vist, at de altid ville komme, men engang imellem fik man dem vel dog.

Hils nu vor kjære, søde moder, og siig, at vi nok snart faar fred; hun skal ikke være bange for mig, naar saa mange kjære derhjemme bede for mig, saa gaar det nok. Hils ogsaa mine kjære sødskenne, hils Adolph og Emilie og tak dem for deres breve; jeg fik dem igaar aftes tilligemed det fra dig, kjære fader. Husk, at ikke for mange læser, hvad jeg saadan skriver herovre fra; thi det er forbudt at give nogensomhelst oplysninger og man kunne jo ikke vide, hvorlangt en historie kunne rende, maaske til en eller anden avis. Lev vel nu og bild eder ind, at der slet ikke er tale om nogen fare for din hengivne søn

Viggo.

P.S. Jeg fik ogsaa igaar et brev fra Therkeldsen, hvor han gjorde en masse undskyldninger. Tak, kjære fader, fordi du har klaret den historie, men hils Therkeldsen og siig, at jeg aldrig har opfattet hans brev som andet, end noget, han gjorde for en andens skyld, men at jeg blot fandt, han hellere kunne have nøjedes med at henvende sig til dig, da jeg havde bedet ham derom, før jeg reiste.

V.

(Fortsettes).

Løjtnant Voldbyes breve fra 1864

Ved J. W. G. Norrie.

II.

13.

Sebbelev, d. 18de fbr. 1864.

Kjære broder!

Dit brev med indlæg modtog jeg igaar. Du taler om, at der maaske ligger breve undervejs, som jeg ikke har faaet og tvivler ogsaa om, hvorvidt jeg faaer det. Jeg har modtaget breve, daterede som følger: fra fader d. 1. og 9. ds., fra Ida ogsaa d. 1ste, fra dig d. 3. og 11., men jeg antager ikke, der er flere afsendte og trøster mig med det.

Vi ligger endnu i ro og mag her paa Als og have nu været her i 8 dage. Efter sigende skulde vi blive her endnu indtil paa mandag d. 22de, hvis vi ikke rykke ud idag; der gaaer nemlig det rygte, at tyskerne idag agte at angribe Dybbølstillingen. Ja, lad dem bare komme, de skulle sandelig faae en modtagelse her, som bestemt vil kildre dem svært i næsen. Det er vistnok en af de stærkeste stillinger, man kan tænke sig. Grunden, hvorfor vi have ligget saa længe her, er, at 18de rgmts tour er gaaet over, fordi vi have haft det saa strengt. Saadan en lille ferie er forøvrigt gandske behagelig, naar man blot ikke, som tilfældet er med mig, er fordømt til at sidde og gnide paa en stol hele dagen igienem, min fod har nemlig hidindtil ikke tilladt mig at gaae udenfor en dør førend idag og vil endnu ikke rigtig gjøre gavn, men bedre er den dog, og jeg haaber, den kommer sig, inden vi atter skulle til at kløe tyskerne; det vilde være en forbandet ærgerlig historie, om man for saadan en pjalt fods skyld skulde gaae glip af en festdag. Kan du tænke dig, at tyskernes frækhed

gaaer saa vidt, at de igaar ved en parlamentair lod spørge, om vi inte vilde være saa artige at rømme Als; jo nu komme vi strax. De ere jo gale. Idag er der kommen nogle overløbere til os, der have erklæret, at de kjendte Dybbøl og havde rigtignok ikke lyst til at lade sig slagte der. —

Du kan troe, feltlivets anstrengelser ere uhyre, det vil sige, de vi nu for tiden døie. Vi boe 4 mand, lt. Bruun, Helms, doktor Videbech og jeg, sammen hos Hans Smidt, Kroget Hjørne, i Seb-belev; der have vi 3 smaastuer (ja, i den ene kan der kun være 1 menneske), og denne lille lejlighed er efterhaanden blevet samlingsstedet for al gemytlighed i hele egnen. Alle andre steder hører man, de kjede sig, men her — ja du skulde bare være her en dag, du vilde undre dig over, hvad man med en god villie kan præstere i retning af at leve godt — rigtigt godt. Vi leve af naturalforplejning og lidt til. Hver morgen faaer vi leveret, ligesom mandskabet, kjød, flæsk, brød og brændevin, men seer du, naar vi faaer kjød er det jo til 4 mand i et stykke, og det stykke antager da som oftest skikkelse af den delikateste oxemørbrad, man kan tænke sig, og nydes afvexlende som steg eller beuf. Vores madamme er en fortrinlig kokkepige. Vi have altid en god viinbeholdning, og naar man saa dertil føier de leveringer, lt. Helms og doctoren faaer hjemme fra (fra herregaarde) saasom: stegte ænder, rulle-, spege-, blod- etc. pølser, ost, smør, salt og røget kjød, sardiner, portviin, madeira, cigarer, sukker, thee, caffe, salep og alle andre tænkelige og utænkelige spiselige og uspiselige (blødkogte æg) sager, saa kan du nok tænke dig, at man kan faae et ganske ordentlig maaltid ud deraf; især naar vi tager doctorens bitter med i beregning, foruden baiersk øl og fortrinligt hvedebrød fra Augustenborg.

I søndags var det jo lille Idas høie fødselsdag. I den anledning havde vi et lille middagsgilde, retterne bestod af: 1) røget oxetunge med stuede grønrarter og asparges, hermetisk tilproppede fra Kjøbenhavn, 2) boeuf (og det noget af det bedste, jeg har smagt) med kartofler, 3) brød, smør og ost, 4) dessert, bestaaende af confect og krakmandler, appelsiner og andre sydfrugter. Vinene: rødvin (Leoville), portviin, madeira og champagne, dernæst caffe og saa whist. Se under feltforhold er det slet ikke saa daarligt præsteret, naar man tager i betragtning, at vi selv ar-

rangerer det. Hver aften have vi os en gemytlig l'hombre, hvori overlægen, Wroblewsky som oftest deltager, det er ogsaa en gandske gemytlig fyr. Men det er vel bedst, at jeg siger stop med den snak, for ellers løber jeg vist for langt. Lad mig engang vide, hvorledes det nu staaer til i Kjøbenhavn med revolverne, om de nu er til at faae; den, jeg havde med var noget snavs, man kunde risikere, at den efter det første skud gjorde sig udtilbeens og ikke vilde meere, det var en gammel, raadden djævel, som jeg er glad til at være bleven qvit; jeg har solgt den for indkjøbsprisen. Men imidlertid er netop i en krig, som den vi nu føre, hvor bajonetangreb og skandsefægtninger hører til dagens orden, ere revolvere noget af det hensigtsmæssigste. Skulde du kunde opdrive en saadan til omkring 25 rdl., var det slet ikke af veien. Ved leilighed skal jeg saa sende pengene. — Jeg vilde egentlig denne gang have skrevet til fader, men saa kom jeg til at tænke paa, at du nu i saa lang tid slet ingen brev har faaet; derfor faaer du nu dette; men vil du hilse fader og takke mange gange for hans brev, mere kjærkomment brev kunde jeg ikke faae. Med det allerførste skriver jeg til fader. Hils saa vor kjære moder, siig, at mit høieste ønske er, at i alle derhjemme maae bevare et ligesaagodt humeur som jeg, og nære samme tillid til den gode stjerne, der hviler over mig. Hils Ida, hendes skaal blev tømt til bunden (champagne naturligviis), hils ogsaa Engeline mange gange, spørg hende, hvormeget hun vil have pr. time for at undervise mig i musik, naar jeg kommer hjem, hun maa tage i betragtning, at jeg muligt bliver vanskelig at lære noget, da mine fingre nu passe bedre for en smedie end for et instrument. Hils saa Dithmers og sig, at jeg just i dette øieblik fik brev fra dem; Tak dem rigtig mange gange derfor, og siig, at inden mange timer skriver jeg til dem, og maae du saa til slut hilse Frederik, Meinung, Emma og Agnes, Schumachers, Basse etc. etc. Saa skal du for denne gang være fri for flere commissioner fra din hengivne broder

Viggo.

Just som brevet sluttes, have vi faaet ordre til at afmarchere i morgen tidlig kl. 6. Vi skulle paa forpost i Dybbølstillingen, saa vidt jeg veed, naar blot foden vil gjøre det.

14.

Sebbelev, d. 24. febr. 1864.

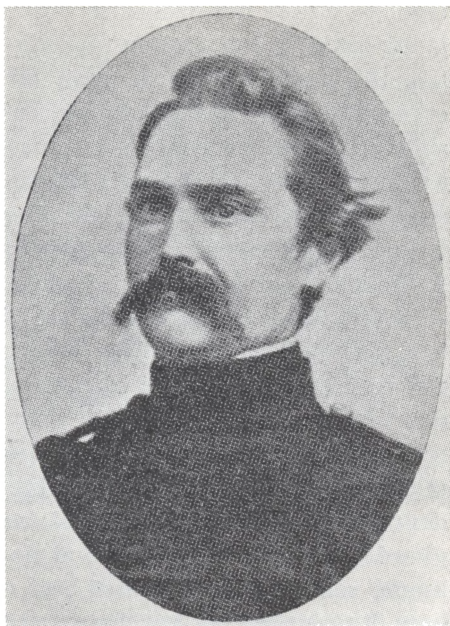
Kjære fader!

Hvis du af dette brev skulde faae det indtryk, at jeg havde mistet mit humeur og krigslyst, saa tager du ikke saa gandske feil i øieblikket, men jeg haaber ikke, det varer mange dage, inden jeg reiser mig igien. Ingen kan heller fortænke mig deri; min bedste ven og kammerat, min compagnicommandeur, Bruun, er falden; ikke som jeg paa slagdagen skrev, saaret og tagen tilfange; men truffet af en kugle i hjertet, og dernæst paa det skjændigste plyndret, saa at de endog have taget ringene af hans finger og prøvet paa at skjære støvlerne af ham. Lieutenant Helms, et prægtigt menneske, som jeg hver time har været sammen med, siden vi toge fra Kjøbenhavn, er saaret, i heldigste tilfælde fangen, maaske skudt eller saaret. (Vi kaldtes de uadskillelige), 12 af compagniets underofficerer og undercorporaler og c. 60 menige, deels faldne, saarede eller for størstedeelen fangne. Jeg er den eneste officer tilbage ved compagniet, der nu har mistet 4 officerer i denne maaned; og naar man saa tænker sig det samliv, vi førte, saa gemytlig og sorgløs, og saa nu seer doctor Videbech og mig sidde tavse her, hvor vi for faae dage siden havde det saa godt, og saa tillige betænker, hvad der er skyld i denne ulykke, da kan virkelig enhver dog forstaae, at vi just ikke have grund til at være glade.

I fredags, d. 19de, marcherede vi om morgenen tidlig til Dybbølstillingen, hvor vi den første dag var i skandserne, den næste dag ude i Dybbøl by, og søndag morgen droge vi paa feltvagt igien længere ude, saa at vi omtrent vare $\frac{1}{2}$ miil fra skandserne.

Bruun skulde med 2det compagnie danne 6 feltvagter og overspænde en bue paa ca. $\frac{1}{2}$ miil. Vi fik da $\frac{1}{2}$ comp. i forstærkning, men den stilling, vi da indtog, var saa skandaløs, at vi umulig kunde undgaae, hvad der paafulgte. Vore vedetter stode næsten overalt saaledes, at de paa grund af foranliggende byer, krat, huse etc. ikke kunde opdage noget fiendtligt, før det var lige inde paa dem, og desforuden stod hele vedetkjæden, især paa vor venstre fløi, i en saadan bue, at fjenden, hvad han da ogsaa gjorde, aldeles kunde omgaae os. Det er den uhyggeligste nat, jeg nogensinde har oplevet. Vi vidste alle, hvor farlig og uholdbar

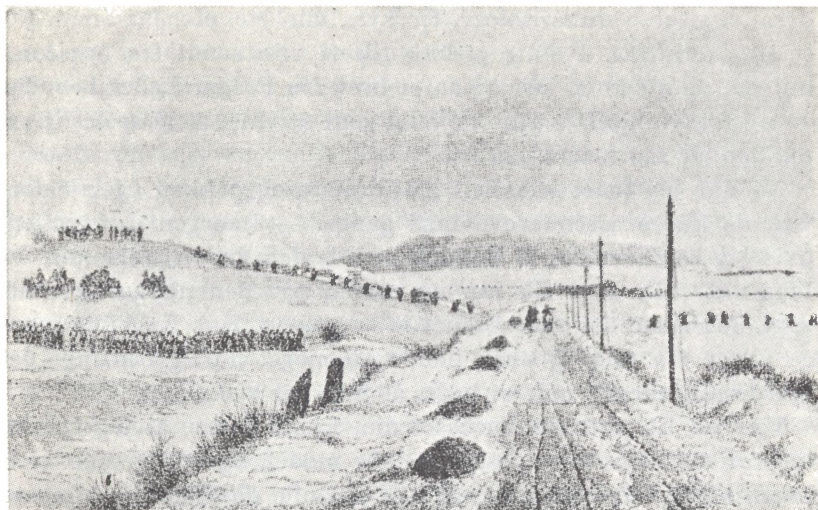

*Premierløjtnant
F. V. Bruun,
falden 22. februar 1864
ved Bøffelkobbøl*

stillingen var, og dygtig trætte vare vi allerede i forveien; da vi de 2 foregaaende dage hvert øieblik havde været allarmede, og saagodtsom ikke havde sovet. Hver mand stod med geværet i haanden, og en uhyggelig stilhed herskede overalt. Jeg havde min plads i en skov, med en stor landsby 100 alen fra mig. I denne by havde der tidligere været fremskudte poster, men de vare flere dage i rad stadig blevne skudte eller tagne, saa at jeg indskrænkede mig til stadig at sende patrouiller derhen. Den patrouille, der kom tilbage kl. 7 mandag morgen, meldte, at der intet var at observere, men i samme øieblik fik jeg melding fra en vedet, at der hørtes hørirøstet talen i byen. Jeg sendte da atter en patrouille derover, og neppe var den kommen til byen, før jeg hørte den skyde, og 5 minutter efter myldrede fjenden frem. Jeg skulde holde mig nogen tid der, det havde jeg bestemt ordre til, og jeg gjorde det ogsaa, men da jeg efter flere retirader kom til Dybbøl, havde jeg neppe 10 mand hos mig. Jeg fik da samlet nogle folk fra 18de rgmt af de andre comp., som ogsaa vare splittede, saa at jeg i det hele havde c. 50 mand og gik da ud igjen,

men neppe et kvarter efter var atter størstedelen af de folk løbne fra mig; og jeg kan virkelig ikke fortænke de folk i, at de løb, thi stort valg havde man ikke. Hvordan jeg kom fra det er næsten ubegribeligt, da jeg en tid havde fjenden paa de 3 sider, medens jeg selv med mine folk var paa en aaben mark, hvor der ikke var spor af dækning. Paa vor venstre fløi, hvor netop Bruun opholdt sig, var fjenden, uden at løsne et skud, kommen helt bag om os. De to feltvagter, der stode der, og hvoraf lt. Helms var den ene, var rimeligvis tagne til fange. Bruun havde kun 5—6 ordonnanser hos sig, da han opdagede fjenden imellem sig og Dybbølstillingen. Han troede først naturligvis, at det var vore egne, og raabte til preusserne, at de jo var gale; I skyder jo paa os, raabte han til dem, ere i gale, vi ere jo danske; men snart opdagede han, hvad det var for nogle, og med et par mand, som stødte til ham, omtrent 14 mand, gik han løs paa dem, for at aabne sig en udvei; men idet han stod oppe paa et gjærde og raabte til folkene, at de skulde følge ham, fik han en kugle, saa at han faldt ned paa den anden side, og kort efter kom 2 preussere og bar ham ind i et huus. Deraf sluttede jeg, at han kun var saaret, og det skrev jeg strax til hans familie; men imorges er hans lig bragt ind til Sønderborg. Kuglen var gaaet tværs igiennem brystet. Det var en tapper soldat, en prægtig kammerat og en ven, man ikke finder mage til. Jeg skammer mig ikke ved at sige, at jeg har grædt salte taarer ved hans død.

En tung pligt er det ogsaa at skrive til hans familie. Til alt dette kommer, at man paa høiere steder skal have bebrejdet 18de rgmt, at det er løben tilbage i en opløst tilstand, og det uagtet jeg kan nævne eksempler paa, hvorledes mange har staaet fast og modtaget vel den 10-dobbelte styrke med bajonetterne og mistet halvdelen, uagtet endvidere det jo som følge af den uhyre og tillige meget tynde udstrækning, det som forposter havde, jo næsten i forveien var opløst, og uagtet endelig, at det var i det mindste paa den ene fløi aldeles omgaaet, førend der faldt skud. Sørgerligt er det at lide saa stort tab (det anslaaes løseligt til henved 400), men dobbelt sørgerligt er det at vide, at skylden ligger i en aldeles umulig opstilling, og saa bagefter høre, at de store, der ere skyld deri, omtaler regimentet paa en mindre behagelig

Fægtningen ved Bøffelkobbøl den 22. februar 1864

maade. Desuden havde vi just dagen før, vi rykkede derud, modtaget 300 forstærkningsmænd, alle slesvigere, og de af dem, som var paa forpost, ere næsten alle forsvundne, naturligviis ere de løbne over; men, naar man læser i aviserne, i Dagbladet f. ex., at de slesvigere, som falde i fiendens hænder, blive frigivne, saa er det jo heller ikke underligt, at de forsøge det; dog forekommer det mig ikke aldeles nødvendigt at skrive sligt i en avis. Nu efter den historie er forpoststillingen endelig forandret, men det er virkelig en dyrekjøbt erfaring, og uheldigt er det, at vore folk kun faaer øvelse i at gaae tilbage.

Saa kjære fader, i godt humeur er jeg ikke, og det vilde ogsaa falde mig vanskelig at affectere det; men under forhold, som dem vi leve under, maa man ikke gjerne hænge med hovedet, og vi gjøre alle herovre, hvad vi kunde for at opmuntre hverandre.

Det er en underlig forskjel, der er paa livet paa forpost og i cantonnement. Derude leve vi meget tarveligt; Du skulde se noget caffe, man fabrikerer, og i cantonnementet leve vi i en overdaadighed, som er forbausende. Doctor Videbeck og jeg boe stadig sammen; tidligere var Bruun og Helms med; vi have et spisekammer saa enormt, at gjerne 100 mennesker kunde bespises

deraf. Pølser, skinker, stege, fjerkræ, viin etc. etc. faar man tilsendt overaltfra. I dette øieblik fik vi viin sendt fra børscomiteen, og nu kom just ogsaa et brev fra Frederik, der bebuder en ny forsyning. Det gjør virkelig godt at vide, at man derhjemme tænker saa meget paa os.

Nu har jeg faaet kassen fra Dithmers og pakken hjemmefra. Tak de kjære afsendere mange gange. — Imorgen skriver jeg, hvis jeg kan faae tid til Dithmers; hils dem inderlig fra mig. — Idas søde lille brev fik jeg om natten paa den uhyggelige feltvagt. Jeg læste det ved skinnet af vagtilden. Hils Engeline mange gange fra mig og ønsk hende en meget hurtig bedring; det gjorde mig meget ondt at høre, at hun var syg.

Vær nu til slutning forvissat om, kjære fader, at jeg tydelig indseer, det ikke kan hjælpe at tabe modet, og at jeg snart skal komme mig efter det stød, og hils saa alle de kjære derhjemme fra din hengivne søn

Viggo.

P.S. Vort regiment har 6 faldne og saarede officerer, 22 underofficerer og henved 300 menige enten fangne eller saarede og døde.

Husk imidlertid, at alt, hvad jeg beretter af den slags, ikke er for offentligheden.

Hvis der muligen skulde findes et visitkort portrait af mig, som er tilfalds, da er her et ungt menneske herovre, som jeg meget gjerne vilde give det, og den, jeg derved berøver det, skal snart faae et andet.

V.

Skriv strax ud til Ludvig, det er ikke sagt jeg faar tid.

15.

(Brev fra løjtnant Helms til løjtnant Voldbye).

Maugdeburg, d. 1. marts.

Min kjære Voldbye!

Endelig er jeg engang igjen kommen til ro og vil da strax skrive til dem og give dem underretning om, hvorledes jeg har det, ligesom jeg har adskilligt at bede dem om; men først og fremmest, hvorledes er alt gaaet til den ulykkelige 22de februar, da jeg blev fangen, jeg havde, som de veed, mine vedetter udstil-

lede i den vestlige udkant af Bøffelkobbel; om morgenen, just som jeg havde indtaget min dagstilling, hørte jeg pludselig et par skud lige bagved mig, men jeg kunde jo intet see, da jeg havde skov bagved mig, og jeg kunde jo aldrig ane, at fjenden allerede var bag ved os; da jeg imidlertid hørte flere skud i samme retning, blev jeg betænkelig og vilde just sende en patrouille derhen, da der kom en af vore dragoner sprængende, som sagde, at feltvagten skulde tilbage; saa hurtigt som muligt samlede jeg mine folk og gik tilbage, men vi vare allerede afskaarne; jeg vidste jo ikke, hvormange preussere der var i skoven bagved mig, og jeg nærede derfor de sangvinske forhaabninger, at det vilde være mig mueligt at slaae mig igjennem skoven med min feltvagt, vi løber derfor lige paa dem, som var den eneste vei, men de skiøde efter os dog uden at saare mere end et par mand; men da pludselig rykkede mindst 200 mand lige mod os og skiøde paa en afstand af neppe 20 skridt; da de vare saa mange mod os, var ethvert haab om redning umueligt, og det gjalt derfor kun at lade sig tage paa en anstændig maade, og det blev vi, det er dog altid en trøst; thi med undtagelse af et par slesvigere, der kastede deres geværer, saa bleve paa de fleste af de andre af mine folk geværene med magt revne ud af hænderne, og en kjæmpestor preusser sprang selv lige ind paa livet af mig og vristede mig sabel og revolver ud af hænderne. Saaledes gik dette til; men siig mig nu engang, hvis er skylden for, at vi ere blevne saaledes afskaarne; den maa efter min mening falde paa de feltvagter, der skulde observere Broager Land, thi derfra kom preusserne, og hvis blot de feltvagter havde holdt sig lidt længere og givet os underretning, da skulde vi nok være kommen i ordentlig tid tilbage; men saaledes at blive afskaarne, inden vi vidste et ord deraf, det er dog gandske mærkværdigt. Naturligvis havde de slesvigere, der deserterede om aftenen fra 7. compagni, givet fjenden underretning om, hvor vore forposter stode; idethele er det sørgeligt, at vi have faaet disse slesvigere med; de ere ikke at stole paa, og den næste dag havde de alle skaaret cocarderne af deres kasketter. Strax efter vi vare blevne fangne, blev jeg forestillet for Wrangel og kronprinsen af Preussen, der begge rakte mig deres haand og idethele vare meget forekommende, som overhovedet de preussiske officerer. Hertil Magdeburg kom jeg iforgaars led-

saget af en preussisk lieutenant; jeg blev strax indlogeret i citadellet, men allerede igaar fik jeg tilladelse til at opsøge mig en lejlighed i byen, og jeg har nu lejet et værelse i et hotel-garni, hvor ogsaa lieutenant Hansen af 9de regiment boer; idet hele ere vi 8 officerer, hvoriblandt capitain Weyhe af 1ste regt., der aldeles ikke har været saaret, som rygtet gik. Vi have lov at gaae frit omkring heri byen, men ikke udenfor. Dagen før jeg kom hertil, havde de fremmede preussiske officerer gjort et gilde, hvortil de danske officerer vare indbudne.

Er lieutenant Bruun falden eller ikke? Jeg hørte af en preussisk officer paa Graasteen, at han var falden, men i bladene seer jeg intet fast derom. Gjør mig den tjeneste, gode Voldbye, og skriv saa snart som mueligt til mig, og fortæl mig alt; dernæst gjør dem umage for, at jeg snarest mueligt faaer min kuffert sendt hertil, thi jeg har ikke andre klæder end dem, jeg staaer og gaaer i, og endelig spørg intendanten, om han ikke kan sende mig min gage hver maaned, thi de 12 rdl. vi faaer her, kan man hverken leve eller døe af.

Og nu level, gode Voldbye, hils alle, og vær forsikret om, at vi alle her intet hellere ønske, end at vi igjen vare ved vore afdelinger og kunde dele farer og besværligheder med vore kammerater.

Skriv endelig strax til mig og husk kuffert og intendanten.

Deres

Helms.

Min adresse: Dreibrezel-Strasse no 14. Magdeburg.

16.

Sønderborg, d. 1ste marts 1864.

Kjære fader!

Jeg er just kommen ind fra forpost nu i aften og skal ligge her i nat og vil derfor benytte tiden til i en fart at sende et par ord hjem. I søndags afmarcherede vi kl. 5 om morgenen fra Sebelöv og trak ud paa forpost. Vi stode paa feltvagter til mandag formiddag; denne gang lidt bedre end sidst; forpostlinien er nu trukket betydelig tilbage og er meget bedre og sikrere end før. Fra mandag middag til nu i eftermiddag vare vi i skandserne

og paa skandsearbejde, og imorgen tidlig kl. 7 rykker vi atter paa de yderste forposter. Det er nu saaledes arrangeret, at vi ere 6 dage i cantonnement paa Als og 6 dage ovre i Sundeved. De første 6 dage ere hviledage; de andre ere vi paa forpost eller i skandserne med een nats hvile i Sønderborg. (Vor bataillon ligger i kirken).

Denne gang var den første, siden krigen begyndte, at vi ikke have været i fægtning, medens vi vare paa forpost. Det pleier ellers at følges ad, saaledes at naar 18. rgmt. er paa forpost, faar vi altid slagsmaal. Denne gang fik vi kun 1 mand skudt af en patrouille. Forøvrigt befinder jeg mig nu betydelig bedre end sidst; det meget bevægede liv, vi føre, er altid heldigt i saadanne tilfælde. Alene at see det liv og høre soldaternes sludren, især ved deres maaltider, og fremfor alt at see dem lave mad og skaffe eller redde, alt dette er virkelig undertiden meget interessant. Var det blot sommer, da kunde man jo faa det saa prægtigt, som man vilde ønske det, da vilde jo det forpostliv, som nu i den kulde er yderst anstrengende, næsten være en behagelighed; man kunde da overalt, hvor man nu staaer og roder i snee og dynd, lægge sig ned, og om man end om natten ligger paa marken, kunde man dog sove lidt, hvorimod man nu ikke engang tør sætte sig ned, for ikke at fryse fordærvet; men vi maa jo trøste os med, at det værste af vinteren er forbi, og det bliver stadig bedre.

Der er en gammel tro, der siger, at een ulykke eller rettere eet uheld aldrig kommer alene, det er da ogsaa denne gang indtruffet. Vi vare tidligere, som jeg vist har skrevet, 4 i en gemytlig messe. Da Bruun og Helms gik væk, maatte dr. Videbeck og jeg slaae vore pjalter sammen, og glad maa jeg være til, at jeg havde ham i de dage; thi jeg var virkelig i et frygteligt humeur, vi kom overordentlig godt ud af det med hinanden; han var et prægtigt menneske, som jeg holder meget af. Igaar blev han, uden at ane det, forsat til artilleriet, og vi fik en frivillig svensk doctor i stedet; saa nu er jeg alene tilbage. Det kan ikke nægtes, at det var en yderst ubehagelig overraskelse for os begge. Men jeg troer nu næsten, at jeg heldigviis nærmer mig til at være kommen paa det stadium, at jeg tager alt, som det falder, ja, i det første øieblik kan jeg nok blive i daarligt humeur; men det kan ogsaa overvindes, naar man blot vil. Du kan troe, kjære fader, en krig er

virkelig en god skole for et ungt menneske. Et uvurderligt gode har man, som omtrent erstatter alle de savn, man lider under, og det er tanken om hjemkomsten, den forjager mangt et kjedeligt øieblik! — Jeg har da haft den glæde, at et par stykker af mine folk rimeligviis blive dekorerede efter min indstilling. De 25 rdl. blive denne gang som sædvanlig at hæve i Kjøbenhavn. Jeg sender hermed 20 rdl., som jeg antager ogsaa at kunne spare op i denne maaned. Af dem tilgaae de 7 rdl og 80 sk til musikkassen. Den skal nu indeholde 154 rdl 16 sk. Der er i forveien 128 rdl. For januar er tilgaaet 9 rdl 24 sk, for februar 9 rdl 8 sk og for marts 7 rdl 80 sk. Jeg havde jo ved min afrejse laant 54 rdl af den; de maa lægges til. Ved næste maanedes begyndelse skal jeg vistnok aflægge regnskab for dem. Du er vel nok saa god, kjære fader, at notere de skillinger, jeg sender hjem, og besørge husleje og lignende betalt deraf. — Nu er jeg søvnig og maa høre op; kl. er mange, og jeg skal op kl. 5. Du kan tænke dig, jeg kommer i seng inat; ja vi ere rigtignok 2 om en meget lille seng; men det er dog altid noget. — Jeg haaber da, at alle ere raske og vel derhjemme, Engeline er vel ogsaa rask, haaber jeg; og brev faaer jeg vel snart. Hils min søde moder derhjemme og siig, at næste gang faar hun brev, og hils ogsaa de kjære sødskende, venner og bekjendte fra din hengivne søn

Viggo.

17.

Sønderborg, d. 12te marts 1864.

Kjære broder!

Vil du først og fremmest hilse fader og sige, at hans brev med bilag fik jeg først igaar d. 11te altsaa c. 14 dage, efter at det var skrevet, og det er dog lidt vel længe, det gaaer hurtigere med posten, dernæst skriver fader, at penge i disse tider ere en biting, det indrømmer jeg tildeels, men vil du desuagtet hilse fader og takke ham hjerteligt for det, han veed nok, thi om end ikke guldet glimrer for mig nu med den glands som ellers, saa har en gave som den fra fader dog langt mere værd for mig end meget andet. Vil du tillige takke de andre kjære brevskrivere for deres smaae indlagte epistler, det er morsomt nok at faae breve

saadan fra hele geleddet. Emilie har vel nu faaet et brev fra mig; ved lejlighed skal jeg ogsaa betænke de andre.

Jeg skrev i Emilies brev, at du skulde faae brev, næste gang jeg skrev, og du seer, jeg holder ord. Dit mærkværdige brev af 29de f. m. og 9de d. m. fik jeg for lidt siden og griber i en lignende fart pennen for at besvare det, men meget faaer du vist ikke, thi kl. er henad 10 aften, og imorgen tidlig skulde vi paa feltvagt; forrige nat vare vi i skandserne (fuld af utøi der), saa jeg maae sove dygtig i nat, da der næste nat ikke bliver noget deraf. Du skriver en deel om muggenhed etc.; den gaaer ikke, op med næbbet, og vent til jeg kommer hjem; der er saa mange ting, jeg skal snakke med dig om, du kan troe vi skulde slaae en lun pasiar af sammen, men du maae faae en ren pibe til mig, og selv stoppe den. — Dernæst kommer jeg til at tænke paa, at lille Ida for længe siden engang skrev til mig, at mit pianoforte ikke var hjemme i St. Kongensgade, og at fader havde sagt, det ikke var mit ønske, at det blev brugt, jeg har aldeles glemt det siden; men vil du hilse og sige, at jeg meget gerne seer, at det bliver benyttet. — Saa var det om revolveren. En terzerol er maaske ligesaa god; jeg vil rigtignok ønske og haabe, at jeg aldrig skulde faae brug for en saadan tingest, da den jo egentlig kun kan komme til anvendelse i det tilfælde, at fjenden allerede er kommen i skandserne, men man har dog seet før, at den kan komme til anvendelse; og kan man redde sit liv for 12 rdl, saa kan det da egentlig nok betale sig. Send mig derfor kun en terzerol. NB hvis den kan skyde, og desuden ammunition dertil, saa skal du have tak. — Saa var det om Pfeiffer, saa vidt jeg veed, ligger han paa lazarettet; men efter Videbechs udsagn er den gledet af paa ribbenene og er vist ikke saa farlig; idetmindste gik Videbech med ham under armene mindst 1000 alen tilbage under fægtningen. Søg ham op, hvis du kan, og hils ham. Det er en flink soldat. Frandsen fik kuglen i albueleddet (indvendig fra), nei det er ikke sandt.

Du kan troe, vi havde igaaer en skøn forestilling. Hele vor brigade stillede i en forfærdelig veir i dynd op til anklerne og hilste først paa vor nye brigadecommandeur, oberst Kauffmann, hver officer blev præsenteret for ham, dernæst inspicerede general Gerlach os og sagde nogle kjønne ord til folkene, og saa kom

det smukke. — Decorationerne i anledning af affairen ved Mysunde. Jeg har aldrig seet større forbavelse, end da der af hele klatten blev (af underclasserne) fremkaldt *een*, nemlig commandersergent Madsen, der blev dannebrogsmænd (corp. Møller, som ogsaa blev dannebrogsmænd er fangen). Regimentet havde indstillet henad en snees, og om man end ikke ventede, at alle skulde decoreres, saa havde man dog idetmindste ventet flere end 1. Hvad indtryk sligt gjør blandt mandskabet; især naar man tager hensyn til, at affairen ved Mysunde egentlig er den eneste i denne krig, hvor fjenden fik prygl, og dernæst, at mandskabet var trommet sammen til uddeling af decorationer. See, det taler jeg ikke om; men godt var det ikke. See, der tales jo nok om medailler, men det kjender vi fra forrige krig. —

Hvordan gaaer det med den stakkels Engeline, jeg haaber da snart hun er rigtig rask, naar hun bliver det, saa bed hende skrive 2 ord under et brev hjemmefra til mig. Vil du saa hilse vor kjære fader og moder tilligemed Frederik, Ida etc. etc. rigtig mange gange. Paa tirsdag skriver jeg atter, saa ligger jeg om natten i Sønderborg.

Imorgen som sagt skal jeg paa forpost; det er en kjedelig tour i dette veir især. Fjenden arbejder nu stærkt paa skandser; men det gaaer vist kun smaat for ham med at kjøre skyts op i det morads.

Der blev dog plads til at tegne mig som din hengivne broder

Viggo.

Dagen efter, at Voldbye havde skrevet ovenstaaende brev, besatte regimentet forposterne på venstre fløj, og tidlig næste morgen angreb preusserne Dybbøl kirke med to kompagnier i første og fire i anden linie, medens to kompagnier gik mod Ragebøl. Kirkegården var besat af to delinger af 1. kompagni, medens 2. kompagni stod længere tilbage som piket. Der udviklede sig nu en hård fægtning om det forstærkede kirkegårdsdige, og Voldbye blev sendt frem til præstegårdshaven med sin deling. Det lykkedes de tre delinger at standse det tyske angreb i 1½ time, og da fjenden så, at der var flere tropper længere tilbage, opgav de deres forehavende og trak sig tilbage. Om eftermiddagen blev 18. regiment afløst og overtog bevogtningen af skandserne.

Preusserne havde i den foregående tid indrettet batterierne på Broager Land, og den 15. marts kl. 11 åbnede de ilden med 26 piecer navnlig mod skandse 2. Ved den uventede beskydning søgte besætningerne straks ly i blokhusene, men de var kun af svært tømmer med et jorddække beregnet på beskydning fra Sundeved.

En af de første granater gik gennem væggen i blokhuset i skanse 2 og sprang derinde. Løjtnant Voldbye blev ramt af et sprængstykke i den ene skulder og et andet i brystet og døde straks. Desuden såredes to af hans deling og to artillerister.

Hans død følte i regimentet som en stor sorg, fordi han var ualmindelig afholdt af foresatte, kammerater og undergivne. Han var freidig, livsglad og forstod i en sjælden grad at føre kommando med en passende blanding af alvor og lune. Hans lig førtes til København og begravedes med militær honnør på Garnisons Kirkegård. Det følgende brev til hans fader giver et tydeligt greb om de følelser, der næredes for ham.

18.

Augustenborg, den 24de marts 1864.

Kjære hr. doctor!

Det er ikke med nogen behagelig følelse, at jeg skriver nærværende linier, og jeg beder dem at være overbeviist om, at jeg i meget høi grad beklager og deler den smerte, som de med høitærede familie maa føle over tabet af en søn, til hvem de med rette havde saa store forhaabninger, som det her var tilfældet. — Idet jeg altsaa herved beder dem, med ærede frue, samt børn og øvrige familie, at modtage min hjerteligste condulation i anledning af dette høist sørgelige og beklagelige dødsfald, kan jeg dog ikke nægte, at det i deres store sorg maa være dem til betydelig trøst at kjende det i høi grad, hæderlige og fordeelagtige vidnesbyrd, som hans foresatte, kammerater og undergivne ere enige om at give, som »dygtig og brav officcer, tapper soldat, god kammerat og behagelig, human foresatte«, thi de kan være vis paa, at kun faae have et saa hæderligt eftermæle, og at hans er fortient, derom vidne alle udtalelser af dem, som kjendte den salig afdøde eller havde staaet i noget forhold til ham. —

De bedes undskyldte, at jeg forinden min bortreise ikke fik tid til at aflægge dem en skyldig visit for at tage afsked med dem, men det høist uventede ved dette tilfælde i forening med den korte frist, som blev mig til deel ved denne leilighed, maa tiene mig som undskyldning af en pligtfølelse, som jeg under andre omstændigheder ikke vilde have gjort mig skyldig i. —

Slutteligen bedes de, med ærede frue, børn og hele familie at modtage min hjerteligste hilsen, de selv hilses først og sidst fra deres forbindtlige

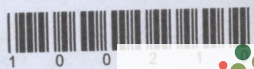
Müller.

NOTER

- 1) Kaptajn Ludvig Carl Christian Maximilian Schow, 1827—1864. — Mistede 1849 sin højre arm ved Kolding. Falden ved Mysunde.
- 2) Løjtnant Henrik Steffens Helms, 1835—1914. Kaptajn, skolebestyrer.
- 3) Lægerne: konstitueret overlæge Johannes Julius Wroblewsky, 1820—1888. Kommunelæge i København, konstitueret underlæge Carl Alexis Henrik Bernhard Videbeck, 1836—1889 stiftsphysikus.
- 4) Løjtnant Jørgen Hansen, 1839—1905, oberstløjtnant.
- 5) Stillingen ved Mysunde lå tæt syd for byen og bestod af to skanser og en skyttegrav tværs over den ca. 400 m brede tange.
- 6) Premierløjtnant Frederik Wilhelm Bruun, 1832—1864. 16 år gammel frivillig i 1848, 1849 sekondløjtnant. Falden ved Bøffelkobbøl.
- 7) Forpoststillingen gik fra Vemming Bund ved Stenbæk over Smølvejen, sønden og vesten om Bøffelkobbøl og Stenderup skove. I tæt snefog fra vest løb fire preussiske bataljoner feltvagten ved Smølvejen og pikettet ved Hvilehøj over ende og afskar derved feltvakterne i skovene, der samtidig blev angrebet af tre bataljoner fra Nybøl. Premierløjtnant Bruun opholdt sig ved Jørgen Finks hus og faldt der.
- 8) svensk cand. med. & chir A. Eckerbom.
- 9) Terzerol, lille lommepistol.

RETTELSE til 1. halvbind 1961 side 104 tredje sidste linie: andens skyld, læs: *ordens skyld*.

DIS-Danmark

1 0 0 2 1

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK